

28 638 Mensenhandel

Nr. 35 Brief van de minister van Justitie

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 17 juni 2008

In de afgelopen periode heb ik uw Kamer een aantal toezeggingen gedaan op het gebied van mensenhandel. Mensenhandel is een zeer ernstig vergrijp. Gedwongen prostitutie en uitbuiting in overige sectoren zijn ernstige misstanden, die met kracht bestreden dienen te worden. Ze zijn een aantasting van de mensenrechten en een aantasting van de lichamelijke en psychische integriteit van de slachtoffers. Mensenhandel is een vorm van georganiseerde criminaliteit, die bovendien vaak grensoverschrijdend is.

In de brief over het project 'Veiligheid begint bij voorkomen' (Kamerstuk 28684, nr. 119, blz. 25, 4^e alinea), die u op 6 november 2007 is toegestuurd, werd u een notitie toegezegd over met name de preventieve acties die op dat moment werden voorbereid. Door middel van deze brief doe ik deze en een aantal andere toezeggingen gestand. Hierbij informeer ik u over de volgende onderwerpen:

- Snelle Actie Teams
- loverboys
- vrouwen die nergens ingeschreven staan
- bruid uit het buitenland
- uitbuiting in overige sectoren

Preventieve activiteiten: Snelle Actie Teams

In de loop van 2007 is door de overheid geconstateerd dat er behoefte bestaat aan snel en flexibel inzetbare teams om het hoofd te bieden aan migratieknelpunten die met het bestaande netwerk van Internationale Liaison Officers (ILO's) onvoldoende tegemoet kunnen worden getreden – de zogenoemde Snelle Actie Teams. Daarnaast was de inzet van de SAT's een vervolg op het verdwijnen van minderjarige Nigeriaanse vreemdelingen uit de opvang in Nederland en het hieraan gerelateerde onderzoek mensenhandel/-smokkel. Om minderjarige vreemdelingen, die mogelijk slachtoffer zijn of dreigen te worden van activiteiten van mensenhandelaren of mensensmokkelaars, reeds in een vroeg stadium te identificeren en te beletten dat zij naar Nederland worden gebracht om van daaruit te worden verhandeld is een pilot Snelle Actie Teams (hierna: SAT's) gestart, die is gericht op Nigeria. De SAT in Nigeria heeft primair tot doel om te voorkomen dat mogelijke slachtoffers van mensenhandel/-mensensmokkel, alsmede (overige) niet of onjuist gedocumenteerden, vanuit Nigeria per vliegtuig naar Nederland reizen.

Een SAT-team bestaat uit medewerkers van de Koninklijke Marechaussee en een medewerker van de IND. De SAT's hebben kennis over kwetsbare groepen en documentfraude en screenen op basis van risicoprofielen en documenten de passagiers met bestemming Nederland.

In de brief inzake de uitvoering van de motie Spekman houdende een verzoek om een plan van aanpak voor ex-alleenstaande minderjarige vreemdelingen, van 26 mei jl. bent u reeds over de voortgang van de pilot Snelle Actie Teams Nigeria geïnformeerd. Zoals in deze brief is aangegeven, is in januari 2008 de pilot Snelle Actie Teams Nigeria gestart.

Van 28 januari tot en met 28 februari 2008 zijn in Nigeria op twaalf vluchten van de KLM door de SAT's de documenten van alle passagiers gecontroleerd. Tijdens deze controle zijn de betrokken personen nadere vragen gesteld gericht op vaststelling van het profiel.

De evaluatie bevindt zich thans in de afrondende fase, vooruitlopend daarop kan alvast worden geconcludeerd dat het resultaat vooral in de preventiesfeer lijkt te liggen. Op de vluchten die door de SAT's aan controle zijn onderworpen zijn geen (potentiële) slachtoffers van mensenhandel aangetroffen. Het aantal vaststellingen van pogingen tot illegale inreis vanuit Nigeria op Schiphol is gedurende de pilot gedaald. Een voorlopige conclusie is dat de inzet van de SAT's en de inzet van strafrechtelijke opsporing en vervolging, waardoor een groot deel van een crimineel netwerk met betrekking tot mensenhandel/smokkel uit Nigeria op non-actief is gesteld, hebben bijgedragen aan een vermindering van de illegale inreis vanuit Nigeria.

Op basis van de evaluevaluatie van de pilot zal worden besloten tot het eventueel voortzetten van de inzet van SAT's in Nigeria en de modaliteiten daarvan. Tevens zal op basis van deze evaluatie worden bezien of SAT's ook kunnen worden ingezet op andere locaties.

Loverboys

Tijdens het AO Jeugdzorg op 26 oktober 2006 heb ik toegezegd de zgn. loverboy-problematiek te zullen onderzoeken.

De 'loverboy-problematiek' is een ernstige vorm van criminaliteit die ook streng aangepakt wordt en zoveel mogelijk moet worden voorkomen. Loverboys zijn jongens die meisjes (tegen hun vrije wil) in de prostitutie brengen en zijn dus aan te pakken met het mensenhandelartikel, en dat gebeurt ook. Ik zou dan ook consequent willen blijven spreken

over mensenhandelaren. De term 'loverboy' is misleidend, eufemistisch en het gebruik ervan doet bovendien vermoeden dat het gaat om een nieuw of te onderscheiden fenomeen en dat is niet het geval.

In de afgelopen jaren zijn er verscheidene onderzoeken naar loverboys gedaan. Er is mij momenteel geen informatie bekend die duidt op een toename of een verergering van de problematiek.

De aanbevelingen uit de reeds afgeronde rapporten met betrekking tot 'loverboys'/ mensenhandel zijn reeds in beleid neergeslagen. Om meer zicht te krijgen op de problematiek is gestart met de registratie jeugdprostitutie (tot en met 23 jaar). Deze heeft de vorm van een webenquête en zal in oktober 2008 voor het eerst worden afgenomen. De registratie is opgezet door het Comensha, het Coördinatiecentrum Mensenhandel (voorheen Stichting tegen Vrouwenhandel). Daarnaast heeft het Expertisepunt Jeugdprostitutie een handreiking uitgebracht voor gemeenten met randvoorwaarden en succesfactoren voor een effectieve ketenaanpak. De bestaande aanpak van mensenhandel wordt voortgezet, deze wordt nog versterkt door de Task Force Aanpak Mensenhandel, die onlangs door de Staatssecretaris van Justitie en mij is ingesteld en die onder voorzitterschap staat van de Procureur-Generaal mensenhandel. Hierin is ook een plaats ingeruimd voor het breed in de praktijk brengen van het barrièremodel en de dadergerichte aanpak¹.

In het vragenuurtje van 25 maart jl. heb ik toegezegd aan de Staatssecretaris van VWS te vragen bij instellingen voor (licht) verstandelijk gehandicapten (LVG) aandacht te vragen voor loverboyproblematiek. De reactie van de Staatssecretaris van VWS is als volgt. Comensha heeft zich gedistantieerd van de berichtgeving over een eventuele toename van slachtoffers van loverboys met een licht verstandelijke handicap. Uit de cijfers van Comensha blijkt een dergelijke toename niet. Ook via andere wegen zijn er geen meldingen of vragen over loverboyproblematiek rond LVG-instellingen gekomen. Al eerder heeft de toenmalige Staatssecretaris van VWS zich laten informeren door zowel de Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland als het Landelijk Kenniscentrum LVG. In antwoord op vragen van uw Kamer is toen aangegeven dat LVG-instellingen zich zeer wel bewust zijn van het probleem van loverboys, mede vanwege incidenten enkele jaren terug². De instellingen hebben de rol en de taak om een veilig thuis te bieden voor de meisjes. Hun rol is erop gericht de weerbaarheid van deze kwetsbare groep te vergroten en het algemene beleid is hier dan ook op afgestemd. Zij verzorgen speciale voorlichtingsactiviteiten en er is structureel overleg en samenwerking ten behoeve van voorlichting en preventie met politie, jeugdzorg en jeugdbescherming. Door de instellingen is wel aangegeven dat het in de open woonvorm en bij kamertraining, buiten een instellingsterrein, moeilijker is om voortdurend toezicht te houden op cliënten en ze te behoeden voor kwalijke invloed van buitenaf zoals die van loverboys. De ministeries van Justitie en VWS financieren voorts het eerder genoemde Expertisepunt Jeugdprostitutie, dat goede projecten en instrumenten voor slachtoffers van loverboys en jeugdprostitutie in kaart brengt, ook met het oog op licht verstandelijk gehandicapten. Via de informatielijn en de website www.jeugdprostitutie.nu kan informatie worden opgevraagd.

¹ Zie brief 'Programma Versterking Aanpak Georganiseerde Misdad' d.d.13 december 2007, TK Vergaderjaar 2007-2008, nr. 29 911.

² Kamerstuk 1844; Vragen van de leden Arib en Van Dijken (beiden PvdA) aan de ministers van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en Justitie over het ronselen van licht verstandelijk gehandicapten door loverboys (ingezonden 19 juni 2006).

Op 20 april 2006 heeft mijn voorganger toegezegd het fenomeen ‘moneyboys’ in te brengen in de werkgroep onder het actieplan veilig ondernemen. ‘Moneyboys’ zijn jongens die meisjes verliefd op zich laten worden, zoals loverboys doen, maar de meisjes vervolgens niet in de prostitutie brengen, maar hen dwingen geld te lenen en dit aan de ‘moneyboy’ af te staan. Het onderwerp is ingebracht in de genoemde werkgroep. De werkgroep heeft echter aangegeven dat het onderwerp beter op een andere wijze opgepakt zou kunnen worden. Dit gebeurt doordat de weerbaarheidstrainingen die gericht zijn op het voorkomen van slachtofferschap van loverboys namelijk ook bijdragen aan het voorkomen dat meisjes anderszins worden misbruikt of misleid om geld af te staan aan deze jongens. Er zijn overigens momenteel geen gegevens bij mij bekend die er op duiden dat deze problematiek veelvuldig voorkomt of toe zou nemen.

Vrouwen die nergens ingeschreven staan

In het vragenuurtje van 25 maart jl. werd een verband gelegd tussen het signaleren van slachtoffers van mensenhandel en de inburgeringscursussen. Ik heb u toen toegezegd hierover in contact te treden met de Minister voor Wonen, Werken en Integratie, hetgeen inmiddels is gebeurd.

Vrouwen die door mensenhandelaren naar Nederland zijn gebracht zullen in de praktijk niet deelnemen aan inburgeringscursussen. Deelname aan dergelijke inburgeringscursussen is enkel voorbehouden aan hen die rechtmatig in Nederland verblijven en voldoen aan de overige criteria van de toepasselijke wet- en regelgeving. Vrouwen, die in een afhankelijke situatie naar Nederland komen en niet ingeschreven worden, verblijven echter niet rechtmatig in Nederland. Deze vrouwen, slachtoffers van mensenhandel, dienen op andere manieren te worden opgespoord. Dat gebeurt bijvoorbeeld via de prostitutiecontroles, controles door de Arbeidsinspectie en in het kader van de Wet Arbeid Vreemdelingen etc. Medewerkers van deze diensten worden speciaal getraind en gecertificeerd op het herkennen van signalen van mensenhandel.

Bruid uit het buitenland

In het vragenuurtje van 25 maart jl. werden vragen gesteld over het beeld dat was ontstaan van het ‘kopen van een vrouw’ in het buitenland. Ik veronderstel dat de vragen werden gesteld n.a.v. een artikel in Trouw op 21 maart jl., waarin echter een aantal ernstige fouten stond. Er werd onder andere geschreven: “Ook laten de cijfers van Comensha zien dat er steeds vaker sprake is van gedwongen huwelijken, waarbij voornamelijk Turkse en Marokkaanse mannen een vrouw kopen in hun land van herkomst. Die vrouwen worden beschouwd als eigendom van de mannen en worden als slavin thuis gehouden. De vrouwen hebben meestal geen verblijfsstatus en kunnen daarom nergens naartoe.” Het beeld dat hier geschetst wordt van de cijfers van Comensha is volstrekt onjuist. De cijfers van Comensha (over 2007, te vinden op de website van Comensha) geven helemaal geen informatie over gedwongen huwelijken of het kopen van een bruid. Comensha heeft zich dan ook gedistantieerd van het artikel. Het zou kunnen dat er in Nederland vrouwen wonen die gedwongen uitgehuwelijkt zijn, maar de relatie met mensenhandel is nooit gelegd. Ook bij de Nationaal Rapporteur Mensenhandel is dit fenomeen niet bekend. Uitbuiting van vrouwen met afhankelijke verblijfsstatus komt voor (zie de vijfde rapportage van de Nationaal Rapporteur), maar over een toename of afname is niets bekend. Verder is in diverse landen de bruidsschat nog in zwang, maar als een bruidsschathuwelijk vervolgens niet uitmondt in uitbuiting dan is ook dat geen mensenhandel.

Uitbuiting in overige sectoren

In het vragenuurtje van 15 april jl. werden vragen gesteld over de uitbuiting in andere sectoren dan de seksindustrie. Ik zei toen toe de mogelijkheden voor het neerleggen van aansprakelijkheid bij inleners te zullen onderzoeken. Hierover is contact geweest met het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. U zult over de inlenersaansprakelijkheid nader geïnformeerd worden door de Minister van SZW.

Tijdens het vragenuurtje van 15 april jl. heb ik tevens toegezegd de inspanningen van de Bureau's Naleving hierbij te betrekken. Hierover heeft de Minister van SZW mij het volgende gemeld.

De Arbeidsinspectie heeft een elektronisch meldpunt waar sociale partners melding kunnen maken van ontduiking van wet- en regelgeving, met name ontduiking van de Wet Arbeid Vreemdelingen en de Wet Minimumloon en minimumvakantiebijslag. Ook signalen van uitbuiting kunnen gemeld worden. Sociale partners zelf hebben in een aantal sectoren ook vormen van meldpunten of bureaus waar werkgevers en werknemers vermoedens van niet-naleving van de wet- en regelgeving, slechte huisvesting en andere onwenselijke omstandigheden kunnen melden. De wijze van afhandeling van dergelijke meldingen verschilt per sector en varieert van controle met de mogelijkheid van het opleggen van een boete tot vormen van bemiddeling. Dergelijke voorzieningen bestaan bijvoorbeeld in de uitzend- en de schoonmaakbranche, de bouw, de metaal-elektro industrie en delen van de land- en tuinbouw. Primaire invalshoek van deze bureaus is de naleving van de CAO en de controle daarop.

Wanneer sprake is of lijkt te zijn van uitbuiting, dan geeft de Arbeidsinspectie de melding door aan de SIOD en daarmee aan het Expertisecentrum Mensenhandel en Mensensmokkel (EMM). De werving van 24 extra inspecteurs bij de Arbeidsinspectie op grond van het amendement Spekman c.s.³ is in gang gezet, zij worden in de tweede helft van 2008 in dienst genomen. Hierdoor zal het aantal Wet Minimumloon-onderzoeken toenemen. In de zesde rapportage van de Nationaal Rapporteur Mensenhandel zie ik onvoldoende aanleiding te vragen om verdere verhoging van de capaciteit van deze diensten. Voortdurende aandacht van een ieder, dus ook van sociale partners, voor de bestrijding van uitbuiting is van groot belang. Alle inspecteurs arbeidsmarktfraude van de Arbeidsinspectie en alle rechercheurs van de SIOD zijn speciaal getraind op het herkennen van signalen van mensenhandel en uitbuiting.

Mede namens de Staatssecretaris van Justitie, de Minister voor WWI, de Minister van SZW en de Staatssecretaris van VWS,

De minister van Justitie,

E.M.H. Hirsch Ballin

³ Tweede Kamer, vergaderjaar 2007-2008, 31 200 XV, nr. 23